

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

จากการศึกษา “แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี” ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ประจำสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2540 ในท้องที่จังหวัดชลบุรีและเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2540 ในท้องที่จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1.1.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1.1.4 เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1.2 วิธีการศึกษา

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ รวมทั้งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงแนวคิดเชิงพัฒนา โดยมีประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ประจำสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี จำนวน 28 คน ทำการสุ่มโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 140 คน ทำการสุ่มโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน

3) เกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 32 คน ทำการสุ่มโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน

1.2.2 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ชุด คือ ชุดสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ชุดสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ และสำหรับเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ รวมทั้งมีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธี SWOT และ TOWS matrix ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้คำร้อยละ และการพรรณนา

1.3 ผลการศึกษา

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พ.ศ. 2537 รวมเป็นเวลา 17 ปี มากที่สุด เพศหญิงและเพศชายเท่ากัน อายุมากกว่า 61 ปี มากที่สุด การศึกษาระดับประถมศึกษาและปริญญาตรีมากที่สุด มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน และ 5 คน มากที่สุด มีอาชีพหลักของครอบครัวมาจากทำการเกษตรมากที่สุด พื้นที่ทำกินทั้งหมด 10 – 30 ไร่ มากที่สุด มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ 10 – 30 ไร่ มากที่สุด มีรายได้/ปี 150,001-200,000 บาท มากที่สุด มีรายจ่าย/ปี 150,001-200,000 บาท มากที่สุด

1.3.2 ปัญหา/อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ เกษตรกรไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่จัดให้ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่จำกัดวัชพืช ไถพรวนดิน และไม่ปลูกซ่อมต้นไม้ที่ตายแล้ว สาเหตุการตายของต้นไม้ที่ปลูกพบว่า ปัญหาโรคและแมลงเข้าทำลาย ปัจจุบันต้นไม้ในแปลงปลูกของเกษตรกรเหลืออยู่จำนวนประมาณ 101-200 ต้น/ไร่ ปัญหาในการปลูกป่าและการดูแลรักษาป่า พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนสำรอง ปัญหาในการจ่ายเงินสนับสนุนของรัฐ พบว่า การแบ่งจ่ายเงินเป็นงวดๆ เป็นเรื่องยุ่งยาก เงินที่สนับสนุนไร่ละ 3,000 บาท มีจำนวนไม่เพียงพอ พันธุ์ไม้ที่เกษตรกรปลูก ส่วนใหญ่เป็นไม้สัก สาเหตุในการยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกิดไฟไหม้ในแปลงปลูก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรให้ความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้เอาใจใส่ ดูแล แนะนำ และติดตามผลภายหลังที่ท่านดำเนินการปลูกป่าไปแล้วในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นในภาพรวมต่อโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า อยู่ในระดับดี

1.3.3 แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1) **ด้านนโยบายการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ** พบว่า การปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ชนิดไม้เศรษฐกิจที่ปลูกควรเป็นไม้โตเร็วที่มีรอบตัดฟันสั้นเท่านั้น รัฐต้องลดขั้นตอนการตัดฟันไม้ การนำเคลื่อนที่ของไม้ที่ปลูกตามโครงการ ควรมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง กรณีเกษตรกรขอยกเลิกโครงการก่อนถึงกำหนดเวลา เช่น ชดใช้คืนเงิน รัฐต้องจัดหาตลาดรองรับ ไม้ที่ส่งเสริมให้ปลูกด้วย กำหนดนโยบายการประกันราคาการรับซื้อไม้ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรม ไม้ขนาดเล็กในท้องถิ่นและกรรมสิทธิ์ไม้ที่ปลูกเป็นของเกษตรกรมากที่สุด

2) **ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้** พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ควรมีการใช้สื่อ ในการประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกร ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ รวมทั้งการนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ควรมีการให้คำแนะนำในด้านพันธุ์ไม้ที่ควรปลูก การสนับสนุน กล้าไม้ การจัดเตรียมพื้นที่ปลูกป่า ขั้นตอนการปลูกป่า และการบำรุงรักษาป่าที่ปลูกไว้ โดยควรมี การติดตามผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) **ด้านเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ** พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนี้เพราะมีความต้องการสร้างป่าให้ลูกหลานไว้ใช้ในอนาคต พันธุ์ไม้ที่ ปลูกเป็นต้นสัก เนื่องจากเป็นไม้ที่เห็นว่าใช้ประโยชน์ได้ดีมากที่สุด เกษตรกรได้ดูแลรักษาต้นไม้ ในโครงการโดยการกำจัดวัชพืช/คายหญ้า เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่เกษตรกรทำการดูแลรักษาต้นไม้ที่ ปลูกเองโดยใช้แรงงานในครอบครัว ส่วนพื้นที่ที่ใช้ปลูกป่านั้น ได้ทำการปลูกพืชไร่มาก่อน โดย ภาพรวมแล้ว เกษตรกรให้ความเห็นว่า เป็นโครงการที่ดี ทำให้มีไม้ใช้สอยในครัวเรือนของตนเอง อย่างไรก็ตามเกษตรกรให้ความเห็นว่า โครงการนี้ใช้เวลานานเกินไปกว่าจะได้รับผลตอบแทน

1.3.4 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูก

ไม้เศรษฐกิจ ได้ทำการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาด้วย SWOT พบว่าโครงการมีปัจจัยภายในที่เป็น จุดแข็งและจุดอ่อน อยู่หลายประการ ทำนองเดียวกันกับปัจจัยภายนอกที่เป็น โอกาสและอุปสรรค ซึ่งเมื่อได้นำมาสังเคราะห์โดยใช้ TOWS matrix แล้ว พบว่า สามารถพัฒนาโครงการได้โดย 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)

- (1) ให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
- (2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติสวนป่าให้มีความสอดคล้องกับโครงการ ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ และปัจจุบัน
- (3) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ให้มีประสิทธิภาพ

- (4) การพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพและต้องมีความอดทน
- 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)
- (1) ปลุกจิตสำนึกให้หวงแหนผืนป่าและปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว
- (2) เพิ่มเงินสนับสนุนให้มีความเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมตาม
- โครงการ
- (3) วิจัยโครงการปลูกป่าของภาคเอกชน
- 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)
- (1) กำหนดชนิดไม้ในโครงการให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่จะปลูก
- (2) การพัฒนาระบบการบริหารโครงการไม่ให้ซับซ้อน ยุ่งยาก และลด
- ขั้นตอนการทำงาน
- (3) ลดขั้นตอนในการเบิกจ่ายเงินสนับสนุนโครงการ
- (4) ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการตลาด ตลอดจนการหา
- แหล่งเงินทุน
- 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)
- (1) สร้างความต่อเนื่องของนโยบายส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- (2) สนับสนุนการเพาะพันธุ์ไม้ที่ปลูกที่เหมาะสมกับพื้นที่
- (3) เพิ่มแรงจูงใจในการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- (4) ให้ความรู้เกี่ยวกับการนำไม้มาใช้ประโยชน์
- (5) ลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้กับเกษตรกร

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา “แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัด ชลบุรี” ในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริม ปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรีว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี และจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขาวลิต นิลวิเศษ (2555) ที่พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุมาก ส่วน กลุ่มคนวัยทำงานนั้นต้องไปทำงานในตัวเมืองหรือทำงานต่างจังหวัด ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในระหว่างวัยทำงานและที่จบการศึกษา ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปนั้น ส่วนใหญ่จะไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของ วรณัฐ ละอองศรี (2554) ที่พบว่าผู้ที่จบการศึกษาสูงหรือจบการศึกษามากกว่าปริญญาตรีจะไม่ นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม วรณัฐ ละอองศรี (2554) พบว่า การได้รับข่าวสารของเกษตรกรที่ เข้าร่วมโครงการ มีโอกาสได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ในระดับที่น้อยมาก เนื่องจากโครงการมี การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และการฝึกอบรม เพื่อไปสู่เกษตรกรเป้าหมาย ในปริมาณที่น้อยมาก เกษตรกรเป้าหมายจะได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ แต่ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจจากเจ้าหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้โดยตรง และอีกส่วนหนึ่งเข้าร่วมโครงการเพื่อต้องการเงินตอบแทนที่ ทางรัฐบาลจัดทำให้ ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้ เศรษฐกิจมีจำนวนน้อย และการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ยังไม่ดีพอ ซึ่งบางครั้งโครงการบาง โครงการเป็นโครงการที่เร่งด่วน และสนองนโยบายทางการเมืองเพื่อให้ได้พื้นที่เป้าหมายมากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ว่ามีความรู้เพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งจาก การศึกษาค้นคว้าพบว่า การให้ความรู้ ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานนั้นมีมาก แต่จำนวน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมนั้นมีจำนวนน้อย ประกอบกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนั้น ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ทำกินอยู่ในระหว่าง 10-30 ไร่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินน้อยกว่า 10 ไร่ จะเข้าร่วมโครงการน้อย ผลอาจมาจากค่าตอบแทนที่ได้รับน้อย และต้องใช้ระยะเวลาในการ ปลูกนาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิศักดิ์ แสงบรรจบ (2554) ที่ว่าเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการส่วนใหญ่มีฐานะดี และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการเป็นอย่างดี

การประกอบอาชีพของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เพราะโครงการนี้โดยหลักการและเหตุผลที่สำคัญคือ ต้องการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกต้นไม้ มากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ และสิทธิครอบครองของเกษตรกร โดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุน เงินทุน และปัจจัยอื่นตามความจำเป็น สำหรับการปลูกต้นไม้ในโครงการเพื่อผลิตไม้ให้เพียงพอต่อ ความต้องการในอนาคต สร้างอาชีพที่มั่นคงต่อเกษตรกรและลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า การศึกษา ครั้งนี้พบว่า การเข้าร่วมโครงการของกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และในทางตรงกันข้ามประชาชน ที่เข้าร่วมโครงการ บางส่วนมีการยกเลิกโครงการก่อนที่โครงการจะสิ้นสุด และบางส่วนไม่ประสบ ผลสำเร็จเนื่องจากต้นไม้ที่ปลูกตาย บางส่วนถูกโรคและแมลงศัตรูพืชทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ พันศักดิ์ สินธุพันธ์ประทุม (2553) พบว่า การยกเลิกโครงการปลูกต้นไม้เศรษฐกิจ ของกลุ่มเกษตรกรเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัย เช่น เกษตรกรไม่มีเงินสำรองในการจัดซื้อสารเคมีทางการ เกษตร วัสดุที่ใช้ในการปรับปรุงและบำรุงดิน เงินทุนที่ให้การสนับสนุน มีขั้นตอนการเบิกจ่าย หลายขั้นตอน ประกอบกับการไม่มีเวลาของเกษตรกร ส่วนนิพล ปลายนา (2554) กล่าวว่า การจัดทำ โครงการปลูกไม้เศรษฐกิจควรมีปัจจัยด้านการจูงใจ คือในการดำเนินโครงการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นอย่าง

รัฐหรือเอกชน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ โดยนำปัจจัยต่างๆ มาเป็นเงื่อนไขเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สำหรับ อภิชาติ พันธเสน (2552) กล่าวว่า โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจเป็นโครงการของรัฐ ในการที่จะฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อแก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ รัฐจะต้องให้เงินสนับสนุนลงทุนในการปลูกป่ามากกว่า อัตราไร่ละ 3,000 บาท โดยปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และผลผลิตที่ได้จาก ไม้ที่ปลูกให้ตกเป็นของประชาชนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูก ตลอดจนการบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกตามโครงการ

การปลูกป่าตามโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ถือเป็นอาชีพใหม่ของประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์มาก่อน และเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทุนเหมือนกับการเกษตรอื่นๆ แต่จะต้องใช้ระยะเวลาสั้นกว่าจะได้รับผลตอบแทน ดังนั้นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงที่จะเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการด้วยความสมัครใจของตนเอง และมีความตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และการปลูกต้นไม้ แต่การปลูกต้นไม้ตามโครงการ ถ้าจะให้ผลดีต้องมีเงินทุนดำเนินงานอย่างพอเพียง มีสภาพพื้นที่เหมาะสมแก่การปลูกต้นไม้ และมีการเตรียมการที่ดี ตั้งแต่การเตรียมกล้าที่ปลูก จนถึงการดูแลรักษาต้นไม้หลังปลูก จากการดำเนินงานโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจที่ผ่านมา ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ มีบางส่วนที่เข้าร่วมโครงการเพราะถูกขอร้องจากเจ้าหน้าที่ แต่มีจำนวนไม่มากนัก และมีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการทั้งเพื่อตนเองและส่วนรวม ไม่ว่าจะการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ ทำให้มีอาชีพเสริมสามารถสร้างรายได้จากไม้ที่ปลูกมีไม้ใช้สอย หรือทำให้มีพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น เป็นการรักษามรดกชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างสาธารณสมบัติส่วนรวมเป็นต้น พันศักดิ์ สิริพันธุ์ประทุม (2553) แต่เมื่อประชาชนได้เข้ามาร่วมโครงการ และดำเนินการตามโครงการแล้วปรากฏว่า ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ประสบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานเกี่ยวกับ สภาพพื้นที่ที่นำมาเข้าร่วมโครงการ ไม่มีความเหมาะสมกับการปลูกต้นไม้ ขาดแคลนแรงงาน ต้องจ้างแรงงานอื่นซึ่งหายากและมีอัตราค่าแรงสูง เงินทุนในการดำเนินงานตามโครงการมีไม่พอเพียง ขาดทุนสำรอง เงินสนับสนุนโครงการน้อยเกินไป และได้รับเงินช้า ไม่ทันกับฤดูกาลปลูก ตลอดจนการบำรุงรักษา ประกอบกับผู้เข้าร่วมโครงการขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ เพราะเป็นอาชีพใหม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ของทางราชการที่คอยให้คำแนะนำ ประสานงานและติดตามผลการปลูกต้นไม้ในโครงการ ซึ่งปัจจุบันเจ้าหน้าที่ด้านการส่งเสริมป่าไม้มีจำนวนน้อยมีการดูแลไม่ทั่วถึง การปลูกป่าตามโครงการจึงไม่ได้ผล ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการขาดแรงจูงใจที่จะดำเนินงานตามโครงการต่อไป จน

เป็นสาเหตุทำให้ยกเลิกโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจก่อนที่โครงการจะสิ้นสุด แต่ผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนที่มีความพร้อมด้านต้นทุนในการดำเนินงาน มีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูกต้นไม้ สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีความตั้งใจจริงในการดำเนินงาน จนทำให้ต้นไม้ที่ปลูกตามโครงการได้ผลดี จนสามารถอยู่ร่วมในโครงการได้

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับทุนในการดำเนินงานมากที่สุด โดยเฉพาะเงินสนับสนุนจากโครงการที่น้อยเกินไป ช่วงเวลาที่ได้รับเงินก็ช้าเกินไป และเงินทุนของผู้เข้าร่วมโครงการเองที่นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน นอกเหนือจากเงินสนับสนุนจากโครงการมีไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุที่ทำให้การดูแล บำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกในโครงการได้ไม่เต็มที่ เป็นผลให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ ขาดแรงงานในครอบครัว และขาดทุนสำรองในการดำเนินงาน ปัญหารองลงมาคือ สภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แห้งแล้ง ขาดน้ำ เป็นสาเหตุทำให้ต้นไม้ตาย และสภาพพื้นที่ดินไม่มีความสมบูรณ์ เป็นดินปนทรายหรือเป็นดินลูกรัง ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกในโครงการเจริญเติบโตช้า แคระแกรน เนื่องจากขาดแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้ ซึ่งสภาพพื้นที่เกือบทั้งหมดที่นำมาเข้าร่วมโครงการเป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ดินไม่มีความอุดมสมบูรณ์ปลูกทำเกษตรอื่นมาแล้วไม่ได้ผล จึงนำมาเข้าร่วมโครงการ ทำให้เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แต่การที่จะทำให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการนำดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมูลค่าสูงมาเข้าร่วมโครงการทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม และมีที่ทำกินจำกัด ที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์จะใช้ทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งจะได้ผลเร็วกว่าการปลูกไม้เศรษฐกิจตามโครงการ เพื่อให้ได้มาสำหรับเงินยังชีพและการที่จะให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการปลูกต้นไม้ตามโครงการได้ผลดีทุกคน จนสามารถได้รับผลประโยชน์จากไม้ที่ปลูกในโครงการคุ้มค่ากับการลงทุนในการดำเนินการตามโครงการทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากประชาชนมีทุนในการดำเนินงานไม่เท่ากัน เพียงแต่ในการคัดเลือกประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะมาร่วมดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจประสบผลสำเร็จ (อภิชัย พันธเสน, 2552)

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี พบว่า สภาพพื้นฐานของเกษตรกร จำนวนพื้นที่ทำกินของเกษตรกร ลักษณะที่ดินที่เข้าร่วมโครงการ

รายได้รวมต่อครัวเรือน การรับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ล้วนเป็นปัญหา อุปสรรคของเกษตรกร แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ควรต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 อายุของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขมีอายุค่อนข้างสูง ซึ่งกล่าวได้ว่า เกษตรกรอายุวัยทำงานถึงวัยกลางคน ซึ่งบางคนต้องรับจ้างรายวันหรือต้องทำงานในตัวเมือง นอกจากนี้ อาชีพเกษตรกรที่เป็นอยู่ ดังนั้น ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการว่า สามารถสร้างอาชีพและเป็นงานที่มั่นคง เช่น การทำวนเกษตร ไร่นาสวนผสมในพื้นที่โครงการได้ ทั้งเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ โดยไม่ต้องออกไปทำงานต่างพื้นที่

3.2 ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ตั้งแต่ประถมศึกษา หรือมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมจึงต้องมีการพิจารณาคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการดำเนินงานครั้งต่อไป

3.3 รายได้ในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากมีรายได้รวมในครัวเรือนสูง การปลูกสร้างและบำรุงต้นไม้ในโครงการต้องใช้ทุนสูง ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้สูงจึงไม่ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการดำเนินการ

3.4 จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมาก เนื่องจากการปลูกไม้เศรษฐกิจจะต้องพื้นที่ที่ค่อนข้างมาก และยังต้องมีพื้นที่เหลือเพื่อทำการเกษตรชนิดอื่นๆ เพื่อเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ควรพิจารณาถึงลักษณะดังกล่าวด้วย

3.5 ลักษณะของดินที่เข้าร่วมโครงการ ในการส่งเสริมคราวต่อไปควรมีการตรวจสอบสภาพของดิน เพื่อให้เหมาะสมกับไม้ที่ปลูก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับโครงการ และภาพพจน์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

3.6 การประชาสัมพันธ์ของโครงการ พบว่า เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการเกี่ยวกับโครงการจากแหล่งต่างๆ ในระดับที่น้อยมาก ดังนั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้นและเคร่งครัด เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการมากขึ้น

3.7 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโครงการอย่างไม่ถูกต้อง ดังนั้น การส่งเสริมและการพัฒนาครั้งต่อไป ควรให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ซึ่งจะมีผลต่อการอยู่ร่วมของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในครั้งต่อไป

3.8 จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจรู้จักโครงการจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้โดยตรง ดังนั้นก่อนที่จะดำเนินการส่งเสริมโครงการในหมู่บ้านเป้าหมายใด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องถ่ายทอดข่าวสารที่ถูกต้องและชัดเจนให้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเน้นเนื้อหา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ รายละเอียดของโครงการ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารคู่มือแนะนำโครงการให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชนที่สนใจได้ทราบอย่างถูกต้องและชัดเจน

3.9 ในการดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้โดยเฉพาะป่าไม้อำเภอหรือจังหวัด จะต้องเข้มงวดในการตรวจสอบสถานที่ตั้ง สภาพพื้นที่ ขนาดที่ดิน ก่อนจะรับรองให้เข้าร่วมโครงการ และสำรวจความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่จะมาเข้าร่วมโครงการ พิจารณาคัดเลือกถึงความพร้อมในด้านต่างๆ ความตั้งใจจริงและความเหมาะสมของสภาพพื้นที่อย่างจริงจัง เพื่อจะช่วยให้โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ประสบผลสำเร็จกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3.10 ควรเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการของประชาชนโดยการแก้ไข ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ และเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับเรื่องขนาดและจำนวนพื้นที่ที่ประชาชนนำเข้าร่วมโครงการ โดยไม่ควรกำหนดข้อจำกัดขั้นสูงไว้เพียง 100 ไร่ เพื่อเปิดโอกาสและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนผู้สนใจจะเข้าร่วมดำเนินกรปลูกต้นไม้ตามโครงการ ที่มีความพร้อมในด้านทุน และศักยภาพในการดำเนินงาน มาร่วมโครงการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อที่จะให้โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจประสบผลสำเร็จ มีพื้นที่ครบตามเป้าหมาย

3.11 ควรปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์การจ่ายเงินสนับสนุนตามโครงการ จากอัตราไร่ละ 3,000 บาท โดยแบ่งจ่าย 5 ปี ปีที่ 1 ไร่ละ 800 บาท ปีที่ 2 ไร่ละ 700 บาท ปีที่ 3 ไร่ละ 600 บาท ปีที่ 4 ไร่ละ 500 บาท และปีที่ 5 ไร่ละ 400 บาท เป็นวิธีใหม่ โดยในปีแรกควรจ่ายเงินให้สูงกว่าไร่ละ 800 บาท เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงเพราะในปีแรก การดำเนินการปลูกป่าต้องใช้ต้นทุนที่สูงมากเป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการที่มีทุนสำรองไม่มากนัก สามารถดำเนินงานปลูกต้นไม้ได้ผลตามโครงการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการเจริญเติบโตและเปอร์เซ็นต์การรอดตายของต้นไม้ของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ
2. ศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของต้นไม้ของโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจตลอดจนตลาดรับรองไม้
3. ศึกษาการบริหารจัดการสวนป่าของโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในรายที่

เกษตรกรประสบผลความสำเร็จตามโครงการเป็นอย่างดี

4. ศึกษาวิจัยรูปแบบของการปลูกป่าและชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมถึงผลผลิตที่ได้จากการปลูกป่า
5. ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ รวมทั้งสาเหตุการยกเลิกในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ
6. ควรมีการขยายพื้นที่ที่จะศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดระยอง จันทบุรี หรือจังหวัดตราด เป็นต้น

